

ELŐSZÓ

A Tisztelt Olvasó a Tudományos és Műszaki Tájékoztatás tematikus számát tartja a kezében a *termékminősítő, színvonalmérő módszerekről és információellátásokról*. A téma talán szokatlan egy tájékoztatói szaklap számára, de mindenképpen indokolt. Mi a magyarázata annak, hogy ezt a szűkebb szakterületet informatikai pozíciókból ilyen részletesen vizsgáljuk? Egyrészt napjainkra a minőség világszerte a gazdasági stratégia fegyverévé vált, a termékek műszaki színvonalának állandó növelését nemzeti és nemzetközi erőfeszítések, törekvések célozzák meg, ebben az irányban kell tökéletesedniük a vállalati szintű termékfejlesztési politikáknak is. Másrészt az elméleti és az alkalmazott informatika belső fejlődési törvényszerűségei létrehozzák azokat az új információfeldolgozási eljárásokat, technológiákat, amelyek a nemzeti információs erőforrások hatékonyabb működtetését segítik elő, a termékeket leíró parametrikus adatok pedig az információs erőforrások egyik fajtáját képezik.

Ma már számos külföldi nagyvállalat a minőségbiztosítás céljaira automatizált információs rendszereket alkalmaz. Számítógépes termékminősítő rendszerekkel termékeiket osztályokba, kategóriákba sorolják, s ennek révén azok konstrukcióját, minőségét, cserélődését, szerkezetváltását, korszerűsítését tervszerűen befolyásolni, az innovációs folyamatot pedig ésszerűsíteni tudják.

A KGST 40. és 41. (rendkívüli) ülészakán, a KGST Végrehajtó Bizottság 115. és 118. ülésén, a KGST Tudományos-Műszaki Együttműködési Bizottsága 34. ülésén hozott határozatoknak megfelelően kiemelkedően fontos feladat a KGST-tagországok tudományos-műszaki haladása 2000-ig szóló komplex programjában előirányzott munkák, valamint a *közösen létrehozott technika, technológiák és anyagok műszaki színvonalának és minőségének értékelésére irányuló munkák információellátása*. E feladattal a moszkvai székhelyű Nemzetközi Tudományos és Műszaki Információs Központot (NTMIK) bízta meg, amelynek ezt a Nemzetközi Tudomá-

nyos és Műszaki Információs Rendszer (NTMIR) által nyújtott lehetőségek kihasználásával kell ellátnia. Az NTMIK megkezdte e feladatra a felkészülést: 1986 októberében Moszkvában tudományos szemináriumot tartott a termékminősítésről (amelyen hazánkból a Comporgan, az Ipari Informatikai Központ, az OMIKK és a Prodinform Műszaki Tanácsadó Vállalat szakemberei vettek részt). Ezt követően az NTMIK Tudományos Tanácsa is megvitatta a témát az 1986 októberében Visegrádon tartott ülésén. Ez utóbbi alkalommal három hazai számítógépes rendszer bemutatására is sor került, míg a moszkvai szemináriumon bolgár, csehszlovák és magyar termékminősítő módszereket, eljárásokat mutattak be a nagyszámú résztvevőnek. *Ezáltal a termékminősítés informatikai és nemzetközi dimenziót kapott.*

Az NTMIK megkezdte a közösen létrehozandó technika, technológiák és anyagok műszaki színvonalát és minőségét értékelő munkák információellátásának szervezési-módszertani előkészítését. Az a cél, hogy a KGST-tagországok rendszeresen megküldjék a szükséges információkat az NTMIK-nak, illetve az NTMIR vonatkozó alrendszeireinek egyeztetett műszaki-gazdasági mutatók és formátum szerint. Folyik annak a vizsgálata, hogy az NTMIR egyik alrendszerét, az Ipari Katalógusok Nemzetközi Specializált Információs Rendszerét átalakítsák Műszakiszínvonal- és Termékminőség-értékelési Nemzetközi Automatizált Információs Rendszerré. Elindult a színvonal és a minőség értékelésével foglalkozó normatív és módszertani dokumentumokról egy különgyűjtemény létrehozása és a gyűjteményből nyújtandó szolgáltatások kialakítása. Az új feladat lendületet adott az NTMIR keretében létrehozandó automatizált faktografikus információs rendszerek fejlesztésének, szükségessé vált az ezekben folyó információfeldolgozás típus technológiáinak a kidolgozása is.

A termékinformációs automatizált rendszereknek az a rendeltetésük, hogy felhasználóik választ

kapjanak a következő kérdésekre: az adott termék versenyképes-e, ha nem, melyik terméktulajdonságot milyen mértékben kell megváltoztatni, hogy minimális munka- és költségfordítással versenyképessé válják. Ezeknek az információs rendszereknek kell képet adniuk arról is, hogy adott időpontban a termékek hány százaléka esik pl. a stratégiai konjunkturális, nem helyettesíthető, gyártáskifutás alatt álló kategóriába, s várhatóan meddig marad ott, hány százalékuk olyan, amelyet az előző évek konstrukciójához képest korszerűsítettek, milyen következménnyel jár a fejlesztés, típusmódosítás elmaradása.

A termékminősítésben eddig elért eredmények és a folyamatban lévő kutatások, fejlesztések reményt adnak arra, hogy — kellő anyagi és politikai támogatás esetén — hazánkban is kialakulnak olyan számítógépes termékminősítő rendszerek, adatbankok, adatbázisok, melyek a hazai termékek minőségét, műszaki színvonalát, világszerte versenyképességét hivatottak növelni. E munkában az információs szakmának is komoly szerepe van. Bízunk abban, hogy folyóiratunk egy közeli számában a termékminősítő rendszerek információellátása terén a KGST-tagországokban elért újabb fejleményekről és eredményekről számot adhatunk.

A szerkesztőség a fentiekre való tekintettel döntött úgy, hogy megpróbál kitekintést nyújtani a termékminősítő, színvonalmérő módszerek világába néhány fontosabb hazai és külföldi módszer, illetve alkalmazási tapasztalataik bemutatásával, és ismerteti az e módszerek információellátását szolgáló néhány faktografikus termékinformációs rendszert. A kép nem teljes, terjedelmi korlátok miatt nem is lehet az. A cikkek különböző műhelyekből kerültek ki, így esetenként — és ez természetes is — eltérő véleményeket tartalmaznak.

Végül, a fogalmak tisztázása érdekében, értelmezzünk néhány — alapvető — szakkifejezést.

Az összehasonlító minőségvizsgálat olyan több szempontú, többparaméteres összemérés, amelynek során a vizsgálatba bevont termékek jellemzői (pl. műszaki, használati, esztétikai, gazdasági) alapján rangsorolni, és így egymással vagy egy "ideális" termékkel lehet azokat összehasonlítani, viszonyítani.

Az értelmező szótár meghatározásai:

Termék: *Emberi munkának valamely szükséglet kielégítésére alkalmas eredménye. (Ipari, szellemi...)*

A TMT e száma kifejezetten az ipari termékek vizsgálati módszereit ismerteti, de ezek univerzális módszerek, ahol a vizsgálat tárgya nem meghatározott. A vizsgálati eljárások alkalmazása az ipari termékek körénél szélesebb körű.

Minőség: *A dolgok lényegét jellemző tulajdonságok összessége, mint filozófiai kategória. Valaminek értékelést is magában foglaló jellege.*

A minőség fogalma az összehasonlító mérést tekintve mindkét meghatározást ötvözi. A hasonló funkciójú, egymást helyettesítő termékek csoportjának lényegét jellemző tulajdonságok összességét vizsgálják, és ennek alapján értékelik az egyes konkrét termékeket.

Színvonal: *Valaminek bizonyos adottságokhoz, körülményekhez stb. viszonyított állapota, minősége.*

Valakinek, valaminek az eszményihez, illetve egy másikhoz vagy előzőhöz mért fejlettsége, illetve ennek mértéke.

Ha ismerjük a termékek minőségét, és ennek alapján rangsort tudunk felállítani a vizsgált termékek között, viszonyítási szempontjaink ismeretén múlik, hogy minőségi határokat állapítsunk meg. E határok azok a szintek, amelyek a termékeket a rangsor alapján csoportokba rendezik. Egy-egy csoport színvonalat jelez, ahol a legjobb lehet egy relatív (pillanatnyi) világszínvonal, lehet meghatározott termékek (pl. adott piacon lévő konkurens termékek) által képviselt korszerűségi, funkciókielégítési színvonal stb.

Iparunk teljesítőképességét a termékek minősége, korszerűségi színvonala tükrözi. Ezek az összehasonlító vizsgálatok, amelyek széles körű szakirodalma magyar nyelven is hozzáférhető, lehetőséget nyújtanak a minősítésen kívül a fejlesztési irányok kitzűzésére, a minőség, a színvonal javítására.

Reméljük, e tematikus szám segítséget nyújt az e téren meglévő gyakorlat, módszerek, eredmények áttekintésével ehhez a munkához is.

Drimmer György — Nagy Péter